

MGR ANDRZEJ DZIEDZIC

ekspert ds. BHP certyfikowany przez CIOP-PIB

właściciel Biura Doradczo-Usługowego BHP w Dąbrowie Tarnowskiej

Zagrożenie terrorystyczne

Warto spojrzeć na zjawisko współczesnego terroryzmu tak, aby włączyć je w wymagania działań profilaktycznych z zakresu oceny ryzyka zawodowego. Poniżej zostaną omówione założenia i cel terrorystów, a także środki, jakich terroryści używają, aby to osiągnąć. Zostaną również przedstawione podstawowe zasady postępowania w przypadku gdy dojdzie do takiego aktu przemocy w realiach naszego kraju.

Art. 66. ust. 1. Konstytucji RP stanowi, że: „Każdy ma prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy”. Sposób realizacji tego prawa oraz obowiązki pracodawcy określa ustawa. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy (BHP) jest podstawowym obowiązkiem pracodawcy, któremu *Kodeks pracy* nadał rangę zasady prawa pracy.

Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo (stan gwarantujący istnienie podmiotu oraz możliwość jego rozwoju) to stan, który daje poczucie pewności istnienia i gwarancję jego zachowania oraz szansę na doskonalenie. Bezpieczeństwo jest naczelną potrzebą człowieka i grup społecznych, jest także podstawową potrzebą państw i systemów międzynarodowych. Jego brak wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. Termin „bezpieczeństwo” jest różnie rozumiany w praktyce i może dotyczyć utrzymania zagrożenia pod kontrolą stanu, w którym ryzyko jest na poziomie możliwym do zaakceptowania lub stanu zgodnego z normą przewidzianą dla bez-

pieczeństwa. Natomiast „bezpieczeństwo i higiena pracy” to powszechnie używana nazwa określająca zarówno zbiór przepisów, jak i zasad dotyczących bezpiecznego oraz higienicznego wykonywania pracy, a także osobna dziedzina wiedzy zajmująca się kształtowaniem właściwych warunków pracy. W zakresie BHP znajdują się zagadnienia z zakresu ergonomii, medycyny pracy, ekonomiki pracy, psychologii pracy, technicznego bezpieczeństwa i in.

Ryzyko zawodowe

Art. 226 *Ustawy z dnia 26.04.1974 r. Kodeks pracy* (tj.: Dz.U. z 2014 r., poz. 1502 z późn. zm.) stanowi, aby pracodawca:

- 1) ocenił i udokumentował ryzyko zawodowe związane z wykonywaną pracą oraz stosował niezbędne środki profilaktyczne zmniejszające ryzyko,
- 2) informował pracowników o ryzyku zawodowym, które wiąże się z wykonywaną pracą, oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami.

Z podobnymi zapisami spotkamy się w § 39 *Rozporządzenia MPiPS z dnia 26.09.1997 r.*

w sprawie ogólnych przepisów BHP (tj.: Dz.U. z 2003 r., Nr 169, poz. 1650 z późn. zm.).

Ryzyko zawodowe to prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanych zdarzeń związanych z wykonywaną pracą powodujących straty, a w szczególności wystąpienia u pracowników niekorzystnych skutków zdrowotnych, w wyniku zagrożeń zawodowych występujących w środowisku pracy lub sposobu wykonywania pracy. Ocena ryzyka to proces analizowania i wyznaczenia dopuszczalności ryzyka.

Sposób opisywania zagrożenia terrorystycznego w ocenie ryzyka zawodowego prezentuje tab. 1.

Czy pracownicy zapoznawani z taką oceną ryzyka zawodowego na stanowisku pracy mają dostateczną wiedzę o tym, jak się zachować, gdyby doszło do takiej sytuacji? Ryzyko tego rodzaju jest wpisane w wiele zawodów. Pracownicy zakładów pracy takich jak np.: urzędy, szkoły, banki, kina, szpitale, galerie, muzea, stacje paliw, sklepy, itp. oraz obsługujący imprezy masowe mogą spotkać się z agresją ze strony osób postronnych lub innych.

Poczucie zagrożenia osiągnęło apogeum po wydarzeniach 11 września 2001 r., kiedy o godz. 8.45 czasu nowojorskiego dwa porwane samoloty pasażerskie uderzyły w symbol światowego biznesu. W obliczu masowych wydarzeń organizowanych w naszym kraju wydaje się, że nadszedł czas, by przygotować polskie społeczeństwo do takich sytuacji.

Terroryzm

Pojęcie „terroryzm” pochodzi od łacińskich słów *terror* (strach, straszna wiadomość) oraz *terrare* (przerażać), językoznawcy wywodzą je natomiast z sanskryckiego słowa *tras*, które oznaczało „drżeć”. Od starożytności aż po wiek XIX stosowanie siły, gwałtu i zastraszenia uważano za wyłączną domenę dyktatorskich, despotycznych i tyrańskich form władzy państwowej. Sytuacja zmieniła się jednak, gdy ugrupowania anarchistyczne i rewolucyjne uczyniły ze stosowania przemocy podstawowy element walki politycznej. Termin „terroryzm” oznacza stosowanie terroru zwłaszcza przez ugrupowania ekstremistyczne, które za pomocą zabójstw politycznych, porwań zakładników, wprowadzeń statków powietrznych, morskich i innych próbują zwrócić uwagę opinii publicznej na wysuwane przez siebie hasła i żądania lub wymusić na rządach państw określone ustępstwa. Wg definicji przyjętej przez ONZ terroryzm to każde działanie zmierzające do spowodowania śmierci lub poważnej szkody cielesnej u osób cywilnych lub niebiorących udziału w walce zbrojnej, którego celem jest zastraszenie ludności albo zmuszenie rządu lub międzynarodowej organizacji do wykonania lub odstąpienia od wykonania określonych czynności. W naszym kraju za terroryzm uważa się użycie siły lub przemocy psychicznej przeciwko osobom lub własności z pogwałceniem prawa, mające na celu zastraszenie i wymuszenie na danej grupie

ludności lub państwie ustępstw w drodze do realizacji określonych celów. W literaturze spotykamy się z wieloma odmianami terroryzmu. Można tutaj mówić o terroryzmie państwowym i niepaństwowym, terroryzmie jako samym w sobie oraz terroryzmie jako środku do osiągnięcia określonych celów. Działania terrorystyczne mogą dotyczyć całej populacji, jednak najczęściej są one uderzeniem w jej niewielką część, aby pozostałych obywateli zmusić do odpowiednich zachowań. Terroryzm można najogólniej opisać jako formę użycia przemocy, która zorientowana jest na jej pośrednie efekty. Strategie terrorystyczne nakierowane są nie na bezpośrednie fizyczne skutki przemocy, ale na jej psychiczne konsekwencje. Sprawcy zainteresowani są nie tylko materialnymi szkodami i liczbą zabitych spowodowanymi przez atak, lecz raczej wywołaniem przez ten atak strachu. Poza tym oczekują, że zamachy staną się znakiem słabości pozornie potężnego przeciwnika. Terroryzm można określić jako atak przy zaangażowaniu minimalnych sił fizycznych bezpośrednio na moralny potencjał przeciwnika, jego wolę samostanowienia i forsowania własnych celów. Unika się przy tym świadomie bezpośredniej konfrontacji z siłami fizycznymi przeciwnika, szczególnie jego siłami zbrojnymi, ponieważ napastnik w żadnym razie nie byłby w stanie sprostać takiej konfrontacji. Przesłania terrorystów są w pierwszym rzędzie skierowane do zaatakowanego, aby unaocznili mu jego słabość i zasygnalizować, że kontynuując np. zaangażowanie militarne w danym regionie lub, mówiąc ogólniej, podtrzymując swoją wolę polityczną, musi liczyć się ze znacznymi szkodami i stratami. Militarny sukces akcji organizacji terrorystycznych mierzy się rozmiarem wyrządzonych szkód materialnych. Dlatego terrorysty muszą wciąż dawać o sobie znać w wielu miejscach, jeśli ich ataki mają wywrzeć wpływ na stronę przeciwną. Terrory-

ści wychodzą z założenia, że zaatakowany przeciwnik nie jest na dłuższą metę gotów płacić wysokiej ceny. Dlatego obrazy przemocy i jej konsekwencji zawierają z reguły przesłanie sugerujące, że następnym razem cena może być wyższa.

Strach

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych potrzeb człowieka, jest fundamentem ludzkiej uczciwości i moralności. Terror, jak i terroryzm mają za zadanie siać strach, który jako właściwość naszej natury jest głównym obwarowaniem, gwarancją wobec zagrożeń, niezbędnym odruchem pozwalającym organizmowi wyrwać się tymczasowo śmierci. Strach jest uczuciem – wstrząsem, często poprzedzonym zaskoczeniem, a jego przyczyną jest uświadomienie sobie niebezpieczeństwa obecnego i naglącego, które zagraża, jak sądzimy, przetrwaniu nas samych. Natomiast lęk jest grupą reakcji emocjonalnych wyzwolonych przez bodźce płynące z zewnątrz, jak i wewnątrz organizmu. To uczucie zagrożenia i niepokoju. Lęk towarzyszy człowiekowi od początku istnienia. Często odgrywa rolę ostrzegawczą, występując w sytuacjach realnego zagrożenia. Pozwala na przewidywanie, a co za tym idzie – unikanie niebezpieczeństwa. Reakcja strachu może przybierać różne formy i może stanowić różną kompozycję składników (np.: pobladła skóra, tzw. „gęsia skórka”, na czole pojawiają się kropelki potu, dłonie stają się lepkie, wargi zaczynają drżeć, mięśnie stają się napięte). Najłatwiej można odczytać strach z twarzy. W ciągu kilku sekund od chwili spostrzeżenia zagrożenia dochodzi do rozwinięcia się reakcji alarmowej ludzkiego ciała, przez które mobilizuje się ono do zwiększenia swoich szans przetrwania. Wewnętrzne zmiany cielesne należą do fizjologicznych składników strachu. Reakcji strachu towarzyszą silne emocje. To uczucie: przestachu, przerażenia, przeczulenia, wrażenie ogarniającego ▶

Zagrożenie	Źródło zagrożenia	Możliwe skutki	Skutek	Prawdopodobieństwo	Ryzyko	Działania profilaktyczne
Działanie osób trzecich w celach przestępczych (napad, akt terroryzmu)	Klienci, przestępcy, terrorysty	Skaleczenia, otarcia, potłuczenia (siniaki, guzy), złamania, nerwice, śmierć	S	M	M	Opracowanie i wdrożenie odpowiednich procedur zapobiegających przemocy w pracy. Szkolenia w zakresie metod przeciwdziałania przemocy (wzmoczona uwaga, wezwanie policji, treningi sposobów rozmowy z agresywnym klientem)

Tab. 1. Zagrożenie terrorystyczne w ocenie ryzyka zawodowego

► chłodu, dreszczy przebiegających po ciele, uczucie ciężaru w żołądku. Wyróżnia się dwa rodzaje zachowań związanych ze strachem: reakcje o charakterze klasycznych odruchów warunkowych, które są reakcjami mimowolnymi, oraz reakcje instrumentalne, które są próbami radzenia sobie z obiektem wywołującym strach. W sytuacji potencjalnego zagrożenia u człowieka mogą rodzić się pewne myśli lub poznawcze reprezentacje tego, co ma się wydarzyć. Może ogarnąć go przerażenie lub mogą zawładnąć nim inne emocje. Może uciec albo zaatakować napastnika.

Pełna mobilizacja organizmu podczas reakcji alarmowej zwiększa zasoby tlenu i energii dostępne tkankom. Przyspiesza krążenie, co sprawia, że te zasoby mogą być szybciej rozprowadzane. Usprawnia usuwanie zbędnych produktów przemiany materii, zwiększa wrażliwość dotykową, ochronę powłoki ciała, a także szybkość naprawiania uszkodzonych tkanek. Pozwala to człowiekowi reagować na niebezpieczeństwa w sposób przystosowawczy, umożliwiając mu ucieczkę od napastnika lub innych sytuacji wywołujących strach.

Obrażenia związane z warunkami działań terrorystycznych

W obrażeniach typowo związanych z warunkami terrorystycznymi należy uwzględnić:

- skutki wybuchów (pierwszego, drugiego i trzeciego rzędu),
- urazy drążące, w szczególności rany postrzałowe, oparzenia.

Dodatkowo należy w każdym przypadku brać pod uwagę skutki tak zwanej ostrej reakcji na stres, który może towarzyszyć każdemu rodzajowi obrażeniom.

Materiały wybuchowe to związki chemiczne bądź mieszaniny materiałów przeznaczone do wywoływania gwałtownych reakcji chemicznych, w wyniku których powstają ogromne ilości ciepła lub gazów. Rozróżnia się dwa rodzaje wybuchów:

- wybuch fizyczny, w którym następuje rozprężenie medium w wyniku procesu fizycznego (rozsadzenie),

- wybuch chemiczny, charakteryzujący się gwałtowną reakcją chemiczną przebiegającą w materiale wybuchowym z olbrzymią szybkością i przy wydzielaniu wysokiej temperatury oraz produktów gazowych.

Fala uderzeniowa to cienka warstwa, w której następuje gwałtowny wzrost ciśnienia gazu i prędkości ruchu gazu, rozchodząca się szybciej niż dźwięk. Fala uderzeniowa to jeden z najważniejszych czynników niszczących wybuchu. Oddziałuje bezpośrednio na ludzi i przedmioty, wywołując: naruszenie, przewracanie, deformowanie, rozrywanie, łamanie konstrukcji, włączenie z porywaniem sprzętu, wrywanie drzew itp. Na ludzi działa bezpośrednio, jako uderzenie, lub pośrednio, jako uderzenie przez przedmioty niesione przez falę. Jej zasięg niszczycielski zależy od siły wybuchu ładunku wybuchowego i odległości od wybuchu.

Terrorystyci w atakach bombowych stosują tzw. pas szahida, zwany także pasem samobójców. To rodzaj specjalnego pasa lub kamizelki, wypełnionej materiałami wybuchowymi, a także zaopatrzonej w bezpośredni mechanizm detonacyjny, uruchamiany przez zamachowca. Tego typu ładunki wypełniane są niekiedy również gwoździami, śrubami i innymi drobnymi metalowymi przedmiotami, mającymi, w momencie eksplozji, do maksimum zwiększyć liczbę potencjalnych ofiar zamachu. Odłamki konstruowane są w taki sposób, aby powodować głęboką penetrację ciała ofiary.

Skutki wybuchu

Obrażenia pierwszego rzędu stanowią skutek działania fali uderzeniowej na organizm człowieka. Bezpośrednią przyczyną urazu jest fala nadciśnieniowa, która przy wartościach 40-50 kPa powoduje obrażenia w zakresie twarzoczaszki, płuc oraz kończyn. Przy nadciśnieniu 50-100 kPa spodziewać się należy ciężkich, mnogich obrażeń ciała, które mogą skończyć się śmiercią. Obrażenia odniesione w wyniku pierwotnej fali uderzeniowej ograniczone są w praktyce do narządów wypełnionych powietrzem (przedziurawienie błony bębenkowej, odma opłucnowa, krwawienie z uszkodzonego mięszu płuc i uszkodzenie pęcherzyków płucnych). Wartości ciśnienia są uzależnione od masy ładunku

oraz odległości. Przykładowo 1 kg trotylu (TNT) powoduje nadciśnienie na poziomie 50 kPa w odległości ok. 9 m (przy braku przeszkód).

Obrażenia drugiego rzędu są następstwem działania odłamków lub innych przedmiotów miotanych przez falę uderzeniową. Odłamki rozrzucone przez falę wybuchu mogą osiągać prędkość 4,3 km/s. Jest to prędkość 4 razy większa niż prędkość najszybszego pocisku z karabinu. Odłamek lecący z tą prędkością przekazuje energię ponad 16 razy większą od energii pocisku tego samego rodzaju o dużej prędkości. Obrażenia trzeciego rzędu są to efekty upadku ciała poszkodowanego porwanego przez falę uderzeniową. Ich mechanizm jest zazwyczaj podobny do skutków upadków z wysokości.

Rany postrzałowe

Skutki ran postrzałowych zależą w szczególności od energii pocisku, kąta i miejsca postrzału. Energia pocisku zależy od rodzaju broni. Broń palną można podzielić na broń o dużej (większej niż 600 m/s) i małej (poniżej 600 m/s) prędkości początkowej pocisku (karabiny i pistolety). Przeciętna masa pocisków mieści się w przedziale 50-120 gramów. Energia kinetyczna stanowi funkcję masy i prędkości $E = mv^2 / 2$. Obrażenia spowodowane postrzałem z pistoletu są znacznie mniej groźne niż szkody spowodowane pociskami wystrzelonymi z dużą prędkością początkową (np. w przypadku karabinu). Wszystkie rany postrzałowe zadane z broni o dużej prędkości związane są z dodatkowymi uszkodzeniami spowodowanymi przez strefę wysokiego ciśnienia hydrostatycznego wokół kanału pocisku. Na ranę składają się:

- rana wlotowa – zwykle mniejsza niż wylotowa,
- rana wylotowa – zwykle jest większa niż rana wlotowa i ma poszarpane brzegi; nie wszystkim ranom wlotowym towarzyszy rana wylotowa, a niekiedy pojawia się kilka ran wylotowych;
- obrażenia wewnętrzne – pociski o małej prędkości powodują uszkodzenia tkanek jedynie na swojej drodze, natomiast pociski o dużej prędkości powodują również obrażenia tkanek otaczających, w wyniku wytracania w nich energii kinetycznej.

WAŻNE

Główna myśl systemu walki w KRAV MAGA brzmi jednoznacznie: „Jeżeli Twoje życie lub zdrowie jest zagrożone, masz prawo do jego obrony, bez względu na środki”.

fot. A. Dziedzic oraz KPP Dąbrowa Tarnowska

Fot. 1. Ćwiczenia – zatrzymanie podejrzanego

► Oparzenia

Oparzenia są skutkiem termicznego efektu wybuchu (temperatura do 3000°C). Często dochodzi również do zapalenia odzieży, elementów wyposażenia, skutkujących typowymi dla warunków pokojowych oparzeniami.

Gdy dojdzie do wyżej wymienionych aktów terroru (napadu), pracownicy znajdujący się w takiej sytuacji powinni przestrzegać poniższych zasad.

Postępowanie w przypadku strzelaniny

Terrorysty zawsze są bezwzględni w stosunku do zakładników i nie widzą bólu, jaki zadają niewinnym ofiarom i ich rodzinom. Zakładnik nie jest dla nich człowiekiem, tylko towarem. Jeżeli w bezpośrednim sąsiedztwie rozległy się strzały, uciekaj z miejsca zagrożonego, nie ratuj rzeczy osobistych i nie staraj się za wszelką cenę pomagać innym. Biegnij pochylony, obserwuj teren i myśl, którędy możesz wydostać się z zagrożonego miejsca. Jeżeli nie możesz uciekać, szukaj naturalnych osłon, które ochronią Cię przed pociskami, np.: grubych ścian, murków, krawężników czy drzew. Gdy usłyszysz strzały i jesteś blisko tego zdarzenia, zawsze połóż się twarzą do ziemi i zakryj głowę rękoma i nie ruszaj się do końca strzelaniny, w miarę możliwości obserwuj otoczenie, czekaj na działanie policji. Jeżeli chowasz się za samochodem, jako zasłonę wykorzystaj miejsce ulokowania silnika uciekaj tylko wtedy, kiedy wiesz, że ucieczka się powiedzie. Nigdy nie odwracaj się plecami do napastników.

Jeżeli nie możesz wydostać się z budynku, a napastnik Cię nie zauważył, ukryj się w jakimś pomieszczeniu: zachowaj ciszę, zabarykaduj drzwi ciężkimi przedmiotami (np.: szafka, biurko, stół). Barykada powinna być szybka i umożliwiająca też szybkie opuszczenie pomieszczenia. Bezwzględnie wycisz telefon, wyłącz źródła dźwięku i światła (np. telewizor, radio). Zgaś światło, zaciągnij rolety i nie przemieszczaj się w świetle. Każdy cień zdradzi Twoją pozycję. Schowaj się w ciemnym rogu pomieszczenia lub za meblami. Bądź zawsze poniżej linii strzału ognia.

PAMIĘTAJ

Jeżeli nie masz możliwości ucieczki lub ukrycia się, a sprawca, którego celem jest zabicie jak największej liczby osób, zmierza w Twoim kierunku i znajdujesz się w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia, podejmij walkę z napastnikiem.

PAMIĘTAJ – walczysz o swoje życie!

Zejdź ze światła drzwi. Pamiętaj, że w większości napastnicy strzelają na wysokości 1-1,5 m nawet przez drzwi. Dlatego musisz być nisko – leż. Jeżeli padną strzały, nie krzycz. Każda Twoja reakcja spowoduje, że napastnik z drugiej strony Cię usłyszy. Jeżeli w pomieszczeniu, do którego wszedłeś, są jakieś osoby, kieruj nimi, wydając polecenia wykonania powyższych czynności, poleć im w miarę możliwości rozproszyć się i ukryć, np. za meblami, słuchaj odgłosów z zewnątrz. Bez względu na to, co się dzieje, zachowuj bezwzględną ciszę, nie wychodź z pomieszczenia i czekaj na przybycie służb ratowniczych. Jeżeli jesteś bezpieczny i ukryty w pomieszczeniu, dzwoni na numer alarmowy, rozmawiaj cicho z operatorem i nasłuchuj odgłosów z otoczenia, przekaz:

- co i gdzie się wydarzyło,
- lokalizację sprawcy i kierunek poruszania się,
- liczbę sprawców, ich opis i uzbrojenie,
- podaj liczbę poszkodowanych,
- odpowiadaj na pytania operatora.

Jeżeli nie możesz rozmawiać, pozostaw aktywne połączenie i pozwól słuchać operatorowi.

Jeżeli nie masz możliwości ucieczki lub ukrycia się, a sprawca, którego celem jest zabicie jak największej liczby osób, zmierza w Twoim kierunku i znajdujesz się w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia, podejmij walkę z napastnikiem.

Walka z napastnikiem

Samoobronę można zdefiniować jako akt stawienia fizycznego oporu napaści lub poradzenia sobie z napastnikiem. Można w tym celu zastosować rozmaite sposoby i różne osoby będą wolały używać odmiennych metod. Ujmując rzecz ściśle, można stwierdzić, że nie ma „dobrego” i „złego” sposobu obrony, są tylko skuteczne i nieskuteczne. Samoobrona nie jest tym samym co walka. W walce celem jest pokonanie przeciwnika, zmuszenie go do poddania się albo sprawienie, by nie był w stanie kontynuować walki. Jeżeli konieczne jest znokautowanie napastnika albo uczynienie go w inny sposób niezdolnym do kontynuowania starcia, jesteś zmuszony to zrobić. Jeżeli można tego dokonać innymi sposobami, np. perswazją lub ucieczką, jest to równie dobra metoda wydostania się z niebezpiecznej sytuacji. Pierwszą linią obrony jest uświadomienie sobie potencjalnych zagrożeń i – jeżeli to możliwe – trzymanie się od nich z daleka. Drugą linią obrony jest dążenie do wycofania się z niebezpiecznej sytuacji i niedopuszczenie do bezpośredniej konfrontacji. Trzecią linią obrony, zanim dojdzie do fizycznego starcia, jest umiejętność zniechęcenia agresora. Jeżeli powyższe sposoby zawiodły i przemocy nie można uniknąć, jedynym rozwiązaniem pozostaje fizyczna samoobrona. Wrażliwe są miejsca: głowa, splot słoneczny, krocze, kolana, kark, kręgosłup, nerki, odbył, tylnia część stawów kolanowych. Każda konfrontacja albo sytuacja związana z przemocą jest nieprzyjemna, przerażająca i nie ma dla niej prostych rozwiązań. Skuteczna samoobrona polega na wykorzystaniu szans – zwiększeniu własnej przewagi i odbieraniu atutów przeciwnikowi.

Wybierz odpowiedni moment do ataku, postaraj się na moment odwrócić uwagę napastnika. Musisz zaatakować z pełną determinacją i maksymalną agresją. Do walki możesz wykorzystać

przedmioty, które masz w pobliżu: krzesło, nożyczki, długopis, szkło, dezodorant w sprayu. Walcz do czasu unieszkodliwienia napastnika i wołaj pomocy (inne ukryte osoby mogą udzielić ci wsparcia), po zakończeniu strzelaniny i uwolnieniu będziesz przesłuchiwany przez policję, dlatego cierpliwie czekaj na zakończenie czynności.

Jeżeli stałeś się zakładnikiem

Sterroryzowane osoby powinny przede wszystkim zachować spokój i zdolność logicznego myślenia. O jakichkolwiek formach oporu, nawet biernego, nie należy nawet myśleć. Im dobitniej będzie się demonstrować wolę współpracy z terrorystami, tym większe szanse na lepsze, łagodniejsze traktowanie. Niedopuszczalne jest prowokowanie napastników (choćby przez tzw. wyzywające postawy), lekceważące traktowanie albo, co gorsza, straszenie czy grożenie. W wielu przypadkach może być to równoznaczne z wydaniem na siebie wyroku śmierci. Każda odruchowa, żywiołowa reakcja może pobudzić terrorystę do użycia broni, tym bardziej, że działają oni w stanie najwyższego napięcia emocjonalnego. Nie graj bohatera – twoim celem powinno być przetrwanie. Czekaj na akcję wyspecjalizowanej jednostki ratowniczej.

Nie uciekaj, jeżeli to możliwe, połóż się na ziemi, wykorzystaj naturalne osłony (np. ściana, schody, meble), rękami chroń głowę, staraj się zachować spokój. Jeżeli masz możliwość, nie kładź się na ciągach komunikacyjnych lub pod oknami. Unikaj dłuższego kontaktu wzrokowego z napastnikiem – może to wzbudzić jego agresję. Nie odwracaj się tyłem do napastnika. Wykonuj polecenia, jeżeli oczekują od ciebie odpowiedzi, udziel jej po dłuższym namyśle – unikaj dyskusowania, częstego zadawania pytań, gwałtownych ruchów, obraźliwych zwrotów. Zawsze pytaj o pozwolenie np. pójścia do toalety, wstania, otwarcia torby itp. Na żądanie napastników oddaj im wszystkie przedmioty osobiste. Nie zwracaj na siebie uwagi, pozbadź się niepostrzeżenie oznaki pozycji zawodowej (jej identyfikacja może spowodować agresję napastników). Stawiaj sobie drobne cele (np. uzyskanie od napastników wody, posiłku, opatrunku, możliwości skorzy-

stania z toalety, udzielenia pomocy innej osobie), realizuj je i wyznaczaj kolejne. Stawiaj sobie przyszłe cele (co będziesz robił po uwolnieniu?) – umacnia to wolę przeżycia. Myśl pozytywnie. Staraj się dbać o higienę osobistą. Stosuj zasadę ograniczonego zaufania w stosunku do współwięźniów – wśród nich może znajdować się ukryty napastnik. Pamiętaj również o psychologii tłumu, czyli łatwości ulegania wpływowi, bezwzględny charakterze sądów, szybkości szerzenia emocji, osłabieniu albo utracie zmysłu krytycznego, zmniejszeniu lub zaniku poczucia odpowiedzialności osobistej, niedocenieniu siły przeciwnika, zdolności do nagłego przechodzenia od zgrozy do entuzjazmu i od owacji do grożenia śmiercią. Nie ujawniaj otoczeniu swoich obaw i słabych punktów – kontroluj swoje reakcje i wypowiedzi. Staraj się zapamiętać jak najwięcej szczegółów dotyczących terrorystów i otoczenia – twoje zeznania mogą pomóc policji w dalszych działaniach. Jeżeli to możliwe, staraj się zapamiętać rysopis sprawców, przy czym powinna obowiązywać zasada, że obserwujemy najbliżej stojącego napastnika. Koncentruj się w takich przypadkach na: twarzy (usta, kolor oczu, kolor włosów, wysokość czoła, kolor skóry), sylwetce, wymowie (akcent, slang, itp.), cechach charakterystycznych (tatuże, sposób poruszania się itp.), rodzaju broni. Jeżeli zostałeś uwolniony w wyniku negocjacji lub udało Ci się uciec, staraj się przekazać policji jak najwięcej szczegółów, jakie zapamiętałeś. Bądź świadom, że przy wydłużającym się czasie uwięzienia u Ciebie lub u współwięźniów może obudzić się „syndrom sztokholmski” (sympatyzowanie z prześladowcami, chęć pomagania im). Nie blokuj drogi ucieczki napastników.

Jednostki specjalne, które przyjdą Cię uwolnić, będą zachowywać się tak samo agresywnie jak napastnicy. Takiej akcji będą zawsze towarzyszyć zamieszanie i panika, krzyki, wybuchy, strzały, więc nie uciekaj z miejsca zdarzenia, nie wykonuj gwałtownych ruchów – policjanci mogą uznać Cię za napastnika. Połóż się za najbliższym miejscem kryjówki, trzymając ręce z otwartymi dłońmi na wysokości głowy. Nie próbuj pomagać, nie atakuj napastników. Słuchaj i wykonuj polecenia oraz instrukcje dawane przez policjantów – bądź

świadom, że będą to działania gwałtowne, wykluczające jakiekolwiek namiastki sprzeciwu – nie zabieraj czasu zadawaniem pytań lub próbą dyskusji. Nie dotykaj, nie podnoś przedmiotów pozostawionych przez napastników lub policjantów. Nie trzymaj oczu w przypadku użycia gazów łzawiących i nie połkaj śliny. Po wydaniu polecenia opuszczenia pomieszczenia opuść je jak najszybciej, nie zatrzymując się np. w celu zabrania rzeczy osobistych lub załatwienia potrzeby fizjologicznej. W trakcie prowadzonych czynności wyjaśniających odpowiadaj na pytania osoby prowadzącej przesłuchanie (przedstaw się i opowiedz, jak znalazłeś się w miejscu zamachu) – bądź świadom, że do chwili potwierdzenia twojej tożsamości i wykluczenia udziału w grupie napastników będziesz traktowany jak przestępca. Jeżeli w wyniku pomyłki lub dynamicznych zdarzeń stałeś się przypadkowym „celem” akcji policyjnej, nie stawiaj oporu – opór spowoduje zwiększenie gwałtowności działań, a policjanci będą traktowali Cię jak napastnika. Wykonuj polecenia i instrukcje przekazywane przez interweniujących policjantów. Nie próbuj wyjaśniać sprawy, zadawać pytań czy dyskutować podczas akcji policyjnej – będziesz mógł wszystko wyjaśnić po zakończeniu działań.

Zagrożenie atakiem bombowym

Jeżeli zauważyłeś przedmiot (pakunek, torbę, urządzenie, itp.) niewiadomego pochodzenia pozostawiony bez opieki, co do którego zachodzi podejrzenie, że może to być (może w nim być) bomba – **NIE DOTYKAJ! NIE ZAGLĄDAJ!**, postaraj się zabezpieczyć miejsce znalezienia przedmiotu, by uniemożliwić dostęp do niego osób trzecich – o jego zlokalizowaniu **natychmiast powiadom administratora obiektu lub policję.**

Jeśli otrzymasz informacje o „bombie” telefonicznie lub e-mailem, to zachowaj spokój, nie wpadaj w panikę, nie odkładaj słuchawki. Nie lekceważ informacji, rozmawiaj konkretnie i rzeczowo, zapamiętaj jak najwięcej informacji i przedłużaj rozmowę (np. udając ►

WAŻNE

Jeśli widzisz „bombę”, to ona „widzi” też ciebie, a to oznacza, że jesteś w polu jej rażenia.

Fot. 2. Gdy wydstaniesz się z miejsca zagrożonego atakiem terrorystycznym, trzymaj ręce z otwartymi dłońmi na wysokości głowy

Fot. 3. Do chwili potwierdzenia Twojej tożsamości i wykluczenia udziału w grupie napastników będziesz traktowany jak przestępca

- trudności w zrozumieniu), by uzyskać jak najwięcej szczegółów. Zapisuj lub nagraj przebieg rozmowy, czas, sposób mówienia dzwoniącego, przekazaną informację.

Postępowanie w sytuacji alarmu bombowego

Pomyśl, którędy można ewakuować się z budynku, dworca, galerii handlowej lub innych zatłoczonych miejsc. Odsuń się od ciężkich lub łatwo tłukących się przedmiotów, które mogą być przesunięte podczas wybuchu. Pamiętaj, by nie pozostawiać własnego bagażu bez opieki i nie przyjmować od obcych osób żadnych pakunków. Ciekawość jest niebezpieczna – jak najszybciej oddal się z miejsca zagrożonego wybuchem. Po drodze informuj o zagrożeniu jak najwięcej osób, będących w strefie zagrożonej lub kierujących się w jej stronę (informację przekazuj w sposób nie powodujący paniki). Po ogłoszeniu ewakuacji zachowaj spokój, zabierz rzeczy osobiste (torbę, kurtkę, telefony komórkowe), sprawnie opuść zagrożone miejsce. Po przybyciu policji na miejsce incydentu bombowego przejmuje ona kierowanie akcją. W przypadku włączenia parkingu dla pojazdów w strefę zagrożenia nie ratuj na siłę swojego samochodu (dotyczy to również innych cennych przedmiotów) – **życie jest ważniejsze.**

Zawiadamiając policję, podaj:

- miejsce znalezienia i opis przedmiotu, który może być urządzeniem wybuchowym,
- adres podłożenia urządzenia wybuchowego,
- w przypadku informacji przekazanej telefonicznie: dokładną treść rozmowy

z informującym o podłożeniu ładunku wybuchowego,

- w przypadku informacji przekazanej mailem: przeczytać treść e-maila z informacją, godzinę otrzymania informacji,
- swoje imię, nazwisko, numer telefonu, z którego przekazywana jest informacja, oraz godzinę,
- uzyskaj od policji potwierdzenie przyjęcia zawiadomienia.

Podsumowanie

Cechą charakterystyczną definiującą terrorystów jest to, że nie uznają oni granic. Terenem ich działania może być każdy kraj, często nie związany bezpośrednio z celem postulatów organizacji. Zasada jest jedna: im bardziej spektakularna akcja, tym większy rozgłos i lepszy efekt. Terrorysty zawsze chcą być nazywani określeniami zastępczymi typu: wojownik, bojownik o wolność, mudżahedin, rzecznik ludu. Ponadto żądają pełnej legitymacji dla podjętych w tym celu działań. W tym celu organizacje terrorystyczne mają wiele akcentów militarnych w swych strukturach, takie jak stopnie wojskowe czy elementy umundurowania. Terrorysty chcą być bezosobowi, niezidentyfikowani. Najbardziej bowiem boimy się tego, co nieznanne i niewidoczne.

Większość członków grup to wykształceni ludzie, specjaliści w wielu różnych dziedzinach. Bojownicy działają bezlitośnie, ponieważ ofiary są dla nich bezosobowe. Współcześnie terrorystyka stała się często używaną formą walki „słabszych” obywateli wobec „silnego” państwa. Stosowany jest na wszystkich kontynentach, we wszystkich rejonach świata.

Podstawowym czynnikiem wykorzystywanym przez terrorystów i dającym już na wstępie zdecydowaną przewagę jest zaskoczenie. Tego nie da się uniknąć. Jeżeli jednak świadomość tego jest powszechna, prowadzi się określone treningi, szkolenia, to wtedy można szybciej otrząsnąć się z pierwszego szoku i reagować planowo w myśl wcześniej przyjętych założeń.

Czy terrorystyka uderzy w Polskę? Niezależnie od odpowiedzi na to pytanie nie powinniśmy „ułatwiać” działań międzynarodowemu terrorystom. A ten osiąga swój sukces już wtedy, gdy udaje mu się wygrać wojnę psychologiczną i zasiać w nas strach. Na to nie możemy sobie pozwolić. □

Piśmiennictwo

1. Jurkowski R., Stefański A.: *Stawką: bezpieczny bank*. Wydawnictwo Jaworski, Warszawa 1999.
2. Lichtenfeld I., Yamilov E.: *KRAV MAGA Jak się bronić przed uzbrojonym napastnikiem*. VIZJA PRESS&IT, Warszawa 2008.
3. Styka L. (red.): *Ewakuacja i transport poszkodowanego*. Górnicki Wydawnictwo Medyczne, Wrocław 2008.
4. Emory Campbell J. (red.): *International Trauma Life Support Ratownictwo przedszpitalne w urazach*. Medycyna Praktyczna, Kraków 2009.
5. Holyst B.: *Terrorystyka tom I i II*. LexisNexis, Warszawa 2011.
6. Salomone J.P., Pons P.T. (NAEMT): *PHTLS Prehospital Trauma Life Support*. Elsevier Urban & Partner, Wrocław 2011.
7. Dougherty M.J.: *Jak się skutecznie bronić*. Wydawnictwo Wespier, Czerwonak 2015
8. Horgan J.: *Psychologia terrorystyki*. Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2015.
9. <https://mswia.gov.pl>.
10. <https://mc.gov.pl>.
11. <http://www.antyterrorystyka.gov.pl>.